

24. 8. 2023.

08. 1256.

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ СА ПРИВРЕМЕНИМ СЕДИШТЕМ У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ  
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

УПУТСТВО ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

<b>I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ</b>
Кликните да бисте почели унос текста.
<p>1. Датум и орган који је именовao комисију 04.07.2023. године, Наставно-научно веће Филозофског факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици</p> <p>2. Састав комисије, име и презиме сваког члана, звање, ужа научна област, назив факултета (установе) у којој је члан комисије запослен:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>Проф. др Петар Анђелковић, редовни професор, Социологија, Филозофски факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, председник;</li> <li>Проф. др Владан Виријевић, редовни професор, Историја, Филозофски факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, члан;</li> <li>Проф. др Сретен Јелић, редовни професор, Социологија, Пољопривредни факултет Универзитета у Београду, члан;</li> <li>Проф. др Љубиша Митровић, професор емеритус, Социологија, Филозофски факултет Универзитета у Нишу, члан-ментор;</li> <li>Проф. др Иван Башчаревић, ванредни професор, Социологија, Филозофски факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, члан-ментор.</li> </ol>
<b>II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ</b>
Кликните да бисте почели унос текста.
<ol style="list-style-type: none"> <li>Име, име једног родитеља, презиме: Ђорђе (Драгиша) Радовановић</li> <li>Датум рођења, општина, република: 10.08.1990, Косовска Митровица, Србија</li> <li>Датум одбране, место и назив магистарске тезе: 25.09.2017. Косовска Митровица, Филозофски факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, <u>мастер рад</u>, „Ставови према корупцији и искуства студената са корупцијом на Универзитету у Приштини“</li> <li>Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Социологија, мастер социолог</li> </ol>
<b>III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:</b>
<i>Српско-албански односи и етнички сукоби у оквиру савремених друштвених промена на Косову и Метохији</i>
<b>IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:</b>
Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл.
Основна матрица докторске дисертације „Српско-албански односи и етнички сукоби у оквиру савремених друштвених промена на Косову и Метохији“ компатибилна је садржају нацрта тезе, односно идејном пројекту

на основу кога је планирано и одрађено истраживање наведене проблематике. Докторска дисертација кандидата Ђорђа Радовановића састављена је из осам целина које обрађују предмет истраживања, односно различите аспекте међуетничких констелација на простору Косова и Метохије у дугом историјском трајању, са посебним фокусом на период од Бриселског споразума до данас. Текст дисертације састоји се из осам делова са различитим бројем потпоглавља исписаних на укупном обиму од 452. странице, закључно са литературом која укључује 233 референце, 73 докумената и електронских извора. Садржај је допуњен и бројним табелама, графиконима и фотографијама које на јасан и сликовит начин прожимају текст, посебно се односећи на истраживани просторно - временски период.

Набројана поглавља обухватају следеће тематске целине. Први део истраживања усмерен је на: **1. Теоријско методолошки оквир истраживања** (стр. 21-70), који обрађује феномене: Етничког идентитета и етничке припадности; Национализма; Нација и држава и поднаслово везаног за Теоријску расправу о „прапочелу“ нација, где је критички начињен и искристалисан адекватан теоријски модел за испитивање и разумевање настајања национализма, етничких идентитета и нација (етничких држава) на Балкану, са посебним освртом на српско-албанске односе и њихов историјски сензибилитет који је као потпора првом делу дат у другом поглављу дисертације. Друга целина насловљена је као **2. Историјска позадина српско-албанских односа** (стр. 71-94) и обухвата сродне тематске поднаслове: Етнодемографске смене становништва на Косову и Метохији; Косово и Метохија у првој половини 20. века и рађање албанског национализма; Српско-албански односи у периоду између великих ратова; Колонизација и аграрна реформа и српско-албански односи, закључно са поднасловом: **Континуитет несталности - идеја сецесионизма и унутрашња превирања**. У наведеном одељку у краћим цртама направљен је поглед на карактеристичне црте различитих превирања у периоду појачаних међуетничких набоја која су углавном долазила до изражаја у значајним историјским процесима обухватајући тиме историјску основу на којој је базиран дуготрајни сукоб. У трећем поглављу дисертације кандидат се бави анализом **3. Српско-албанских односа у комунистичкој Југославији** у коме разматра наведене односе на страницама (95-129) кроз следећа подпоглавља: Српско-албански односи у комунистичкој Југославији; период након Брионског пленума; Изазови паралелног живота и клише настанка такозваног Косова; Интензивирање сукоба и Неке шире друштвенополитичке околности косовског сукоба. Након тога, у четвртном делу рада кандидат се бави анализом међуетничких односа под насловом: **4. Међународна заједница на Косову и Метохији** (стр. 130-190) разматрајући међуетништво на КиМ у следећим поглављима: Међународна заједница на Косову и Метохији - настајање „привремених институција самоуправе“; Промена политичког курса након етничког чишћења Срба 17. марта 2004. године: „Стандарди и статус“; „И Европа и Косово“; „Технички споразуми“ и Први споразум о принципима који регулишу нормализацију односа. Кандидат је у наведеном поглављу настојао да пружи један концизнији приказ ових односа, набоја и етничких размирица под сасвим другачијим околностима, овог пута међународне управе и међународног полит-економског ангажмана на простору КиМ, у оквиру чијег амандмана је заправо и дошло до посебног страдања српске заједнице и њене баштине.

Пето, шесто и седмо поглавље обухватају просторно - временски период истраживања у дисертацији и тичу се: **5. Методолошког оквира истраживања** (стр. 191-220) који обухвата пет подпоглавља усмерених на: Предмет и проблем научног истраживања; Циљева, хипотеза, метода и узорка истраживања; затим Дефинисања и класификације јединице анализе садржаја; дефинисања Етничког насиља, његових облика и форми; као и поднаслово о Усмерености истраживања. Надаље, уследила је **6. Анализа резултата истраживања** (стр. 221-373) са подпоглављима о различитим димензијама етнички мотивисаног насиља и то: Структурна димензије насиља; Културна димензија насиља; Директна димензија насиља; и Насиља над приватном и друштвеном имовином. Шесто поглавље карактеристично је по квантитативно - квалитативном сагледавању феномена етничког насиља спровођеног над српском заједницом и њеном баштином на КиМ, те у том смислу представља значајан допринос проблематике мултикултурализма која је на снази као доминантан програм - вишедеценијска политика превазилажења етничких конфликта. Надаље, квантитативно квалитативна анализа етничког насиља уследила је кроз призму **7. Свакодневног живота Срба на Косову и Метохији након интеграције и ‘помирења’** (стр. 374-402) саобразно сферама усмерених на испитивање стања: Свакодневице српске заједнице; њихове Економске перспективе; Планирања будућности; Питања безбедности; и обриса Друштвенополитичке атмосфере у постконфликтном периоду на Косову и Метохији која је, укључујући одељак о анализи резултата истраживања дала адекватну дескрипцију међуетништва, али и основу за даље практично-политичко деловање на наведеној бази. Осмо поглавље - **Закључак** (стр. 403-410), сумира добијене резултате и даје осврт кандидата на постављене задатке у дисертацији. Потом следи део са литературом и прилозима укључујући низ различитих фотографија и докумената чиме је прожета структура докторске дисертације.



## V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Проблематика посматрања међуетничких односа кроз призму теорија о национализму у дисертацији „Српско албански односи и етнички сукоби у оквиру савремених друштвених промена на Косову и Метохији“, са посебним освртом на етничко насиље као доминантне историјске категорије која је обележила наведени однос, представља за научну јавност један сасвим нови подухват и приступ у изучавању међуетништва. Осим адекватног критичког разматрања различитих теорија о етничким групама, нацијама и национализмима са тежњом да се комплементарном употребом неколико приступа кристалише и објасни на најадекватнији начин историјски етнички сукоб на КиМ, кандидат је уз прихватљив теоријско историјски модел приказа ових односа извео релевантне закључке одрживе и у савременим контурама нормализације, помирења и дијалога две етничке групе на Косову и Метохији. Јасно дефинисан теоријско - историјски приступ читавој грађи пружио је примарно усмерење за разумевање међуетништва, сукоба и сарадње кроз различите значајне тачке типичних за вековну констелацију ових односа, те је сагледаван и кроз утицај који су на овим просторима имали и имају инострани фактори. Уз наведено, теоријски модел поткрепили су историјске чињенице валоризоване кроз широку употребу историјске грађе на основу чега је на 'описљив' начин искристалисано социолошко разумевање међуетничких набоја који трају до данашњих дана на КиМ. Широким историјским приступом међуетништву кроз сензибилитет институционалних превирања, чиме се у дугом историјском трајању допринело појачавању међуетничке дистанце између српске и албанске етничке групације, кандидат је настојао да разуме, а тиме и допринесе научном објашњењу ових односа са тенденцијом да укаже да је једном актуелизована етно-национална агитација заправо препрека свим каснијим покушајима да се на историјским сукобима заснује суживот и помирљивост два идентитетски различита колективитета. Посебан допринос наведеном дата је анализа институционално-бирокаратских модела кроз које је „Косово“ напредовало у својој аутономији кроз различите историјске интервале, где је посебно у четвртном делу дисертације, кандидат акценат ставио на закључак да се ниједан модел 'привременог статуса' (у овом сучају албанског колективитета), не може одржати на дужи временски период због чега су готово у континуитету ови односи сведочили о полу-отвореном једнострано интензивираним сукобу.

Нарочито је вреднован методолошки приступ примењен у испитивању међуетничких односа на Косову и Метохији, где је на основу јасно дефинисане јединице анализе (*етничког насиља*) медијског садржаја кандидат допринео сагледавању међуетничких односа у савременим контурама међународних преговора и коначне нормализације односа Београда и Приштине под арбитражом западног дела Међународне заједнице. Кандидат је на основу адекватног методолошког приступа чињенично (*квантитативно и квалитативно*) потврдио генералну хипотезу истраживања утемељеној на следећој тврдњи: „Упркос преговорима о нормализацији односа и помирењу између српске и албанске заједнице, међуетнички односи су и даље обликовани нетрпељивошћу, што је посебно изражено континуираним насиљем над српском заједницом и њеним наслеђем“, као и сјасет посебних хипотеза на основу чега потврђује претпостављено опште социјално-правно депримирајуће стање српске заједнице на Косову и Метохији у амбијенту преговора о нормализацији односа две етничке групе. Подразумева се, кандидат је интересничке односе посматрао и кроз функцију друштвене интеграције, с обзиром на то да је њен примарни задатак био да достигне ниво мултикултурализма у новим међународно признатим оквирима и стандардима, последично чему су дуготрајни међуетнички спорови требали исчезнути и еволуирати у степен помирљивости и сарадње. У том је смислу примарна дескрипција присуства насиља, односно присуства/одсуства мира, аутора навела на констатацију да су интереснички односи и даље обликовани нетрпељивошћу и изражајном етничком дистанцом приказаној у степену испољеног насиља над српском заједницом, али и страховима и зебњама са којим се сусреће српски колективитет, с обзиром на то да је у новим условима системске интеграције присуство албанског елемента неоспорно како у друштвеној структури тако и у близости производној из свепрожимајућих процеса економске и тржишне повезаности. Континуитет етнички мотивисаног насиља албанске над српском заједницом, кандидат Ђорђе Радовановић такође је показао кроз неколико димензија у којима се насиље манифестовало као примарно и то у структурној, културној, директној и димензији насиља над приватном и јавном имовином Срба на Косову и Метохији. Наведени пресек насиља аутор у дисертацији даје на увид у шестом поглављу, што представља сасвим нов и оригиналан допринос научном објашњењу етничког насиља као последице једностраног бујања националистичких страсти, мада у условима потписаних и међународно признатих прерогатива да се процеси нормализације каналишу ка (де)ескалацији и крајњој кооперативности „обе стране“, чији је циљ бар прокламативно био, да се оба национализма подведу под шири програм (де)етницизације, (де)национализације



и рационализације, форсираних од глобалних, пре свега Западних центара моћи. У наведеним условима, кандидат закључује да је кооперативност и конструктивност током дијалога била својствена само српској страни, насупротив чему је форсиран идејни национални пројекат са тенденцијом да се планским насиљем превазиђу међународно дефинисани нормативи, последично чему је у континуитету урушавано српско национално биће, посебно православна културно-национална баштина српске заједнице на Косову и Метохији.

Такође, квантитативно-квалитативна анализа медијских садржаја у комплементарној употреби метода допуњена је полуструктурираним дубинским интервјуом спроведеног широм Косова и Метохије чиме се на сасвим прилагођен начин испитивала друштвена интеграција, бенефити али и последице српске заједнице на КиМ у пост-интеграцијском периоду. Наравно, уз квантитативно-квалитативну анализу медијских садржаја и материјала добијеног путем полуструктурисаног дубинског интервјуа кандидат Ђ. Радовановић дошао је до значајних закључака у вези спровођења системског и организованог насиља у периоду нормализације односа над српском заједницом на Космету, при чему је забележен повишен степен етничког насиља произашлог из институционалне структуре новоформираног „косовског друштва“, манифестованог такође преко културне и директне сфере насиља, с тим да и насиље над приватном и јавном имовином српске заједнице трпи значајне последице планског урушавања и правног ликвидирања са имовинског списка државних објеката (постројења, поседовних површина, стамбених јединица и др. елемената) Републике Србије. Сходно томе, на делу је процес-програма урушавања српског националног бића на КиМ циљно усмереног на ликвидирање српске православне баштине и њене имовине, са значајним степеном изражености симболичке сфере насиља као облика вербалног директног и индиректног насиља са примарном поруком упућеној српској заједници, да међуетнички суживот на Косову није пријемчив албанском колективитету. Последично детаљној анализи међуетничких односа и добијених емпиријских резултата аутор дисертације закључује да је кроз дугогодишњу Западну промоцију Косова, као новог међународног субјекта које се противправно конституише на листи Унескових чланица и бирократски напредује ка осталим међународним организацијама међу којима су и УН, у оптицају је кидане културно-националних веза српске заједнице са КиМ са својом матицом Србијом, чиме би се културно-историјским прекомпоновањем српске културне баштине у „косовску“ коначно српска нација по први пут свела на ‘народ без свести’ - ‘нацију без бића’.

Комисија посебно вреднује извршену софтверску проверу оригиналности докторске дисертације кандидата Ђорђа Радовановића у складу са правилником Филозофског факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, при чему плагијат тест није уочио истоветност са другим садржајима, односно није било поклапања са цитираном литературом и изворима, те је проценат био **(0% - без поклапања)**, што сведочи о оригиналности дисертације, тј. самосталном испитивању наведене проблематике са високим нивоом аутентичности и иновативности.

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање у оквиру рада на докторској дисертацији:

1. Радовановић, Ђ., Обрадовић, Ф. (2020). Од идеје до праксе; бриселски споразум и косовско-метохијска свакодневица. *Баштина*, 52, 351-363. <https://doi.org/10.5937/bastina30-29157> **M51**
2. Радовановић, Ђ., Обрадовић, Ф. (2022). Димензије социјалне искључености избеглих и интерно расељених лица у руралним областима на Косову и Метохији. *Баштина*, 58, 193-206. <https://doi.org/10.5937/bastina32-39909> **M24**
3. Радовановић, Ђ., Обрадовић, Ф. (2023). Социјално правна депривација интерно расељених и избеглих лица на Косову и Метохији у оквиру „Косовске кризе“. *Српска баштина*, VIII(1), 202-217. **M51**

уз напомену:

Навести називе радова, где и када су објављени. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

Кликните да бисте почели унос текста.

## VII ЗАКЉУЧЦИ, ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Кандидат Ђорђе Радовановић у дисертацији „Српско-албански односи и етнички сукоби у оквиру савремених друштвених промена на Косову и Метохији“ показао је сасвим примарно теоријско-методолошко искуство у развијању научно-истраживачког пројекта усмереног ка изучавању међуетничких констелација изазваних националним мотивима, у оквиру чије анализе, уз способност критичке апаратуре и потпуне проблематизације наведене тематике, долази до научних резултата корисних широј социолошкој, историјској али и антрополошкој науци. Дисертација је базирана на широкој употреби домаће и иностране литературе критички посматране у складу са домаћим и научним доприносима у оквиру наведене тематике, али и сопствених истраживања одрађених из области докторског рада. Осим ослањања на литературу кандидат истраживање темељи на бројним документима и изворима од значаја за истраживање овог предмета, да би се циљно усмерио на прикупљање грађе из медијског садржаја од којих су архиве појединих листова биле доступне преко интернета, али било је и оних чија је грађа потраживана у архивама Народне и Универзитетске библиотеке у Београду. Кандидат је у дисертацији обрадио садржај од 625 новинских (недељних) издања и 1.825 бројева дневних интернет портала у истраживаном периоду, што би укупно износило чак 2.450 медијских листова са којих је прикупљан и кодиран садржај етничког насиља. Анализа интернетних односа заснована је и на материјалу добијеног путем полуструктурисаног дубинског интервјуа са веома детаљним и опсежним испитивањем при чему су добијени адекватни интервјуи 12 испитаника који су се односили на утврђивање интернетних односа, институционалног и општег положаја српске заједнице на Косову и Метохији, с обзиром на то да је интеграција у „косовско друштво“ дефинисала сасвим нов и посве необичан начин битисања српског колективитета. Кандидат у раду долази до бројних исправних закључака усмерених на крајњу дискриминацију српске заједнице на Косову и Метохији изложеној континуираном насиљу у периоду прокламованог помирења и нормализације односа под медијаторством САД-а и ЕУ. Тенденција пораста насиља над Србима посебно се интензивирала како је напредовао споразум о помирењу, а српска заједница према томе препуштала најзначајније стратешке позиције на Космету, што је довело до стања пост-споразумног амбијента у коме је српска заједница на специфичан начин изолована институционално-репресивним механизмима приштинских институција и изложена њиховој самовољи да и надаље спроводе ванправни егзодус и ‘културни етноцид’ над комплетном инфраструктуром и животима српског народа на Косову и Метохији. Подразумева се, кандидат је током израде докторске дисертације показао изузетну спремност на сарадњу са менторима, при чему се истакла колегијалност и прихватљивост предложених усмерења.

## VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

**НАПОМЕНА:** Навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања

Докторска дисертација „Српско-албански односи и етнички сукоби у оквиру савремених друштвених промена на Косову и Метохији“ обрађује ‘стари проблем’ у оквиру нових прерогатива који датом штиво дају посебну специфичност имајући у виду чињеницу да је ово за сада прва дисертација која на описани начин обрађује међуетничке односе са тенденцијом да објасни могућности суживота у будућности две заједнице чији су сукоби контаминирани специфичном врстом националних страсти и набоја. Дисертација је комплетно саобразна идејном пројекту манифестованог у оквиру нацрта докторске дисертације те у складу са тиме представља штиво које је одговорило на постављене истраживачке задатке и циљеве на основу чега сведочи о смисленој целини објашњавања наведеног проблема и предмета истраживања. Кандидат у раду показао је да је овладао научно-истраживачким задацима али и способношћу да оперише теоријско-емпиријским методама и то не само директно социолошког опуса, већ задирући и у проблематику историјских наука, историјске социологије и антропологије. У том је смислу научни допринос текста али и његов методолошки приступ мултидисциплинаран, при чему истраживач јасно показује суверенитет и лични допринос не само у научним постигнућима већ и у изграђивању специфичног, научно пожељног стила рукописа и прецизности терминологије чиме доприноси квалитету рада.

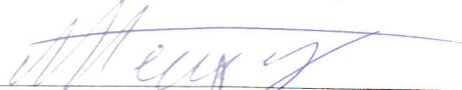
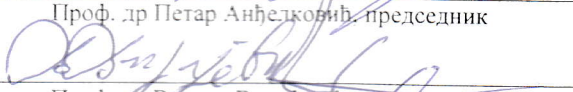
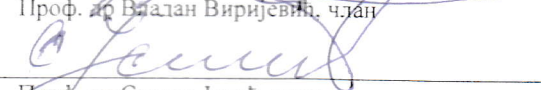
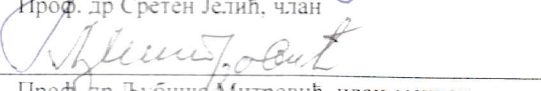
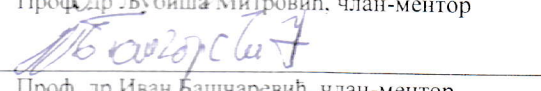


X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, Комисија предлаже:

Комисија у наведеном саставу сагласна је да истраживање Ђорђа Радовановића под називом „Српско-албански односи и етнички сукоби у оквиру савремених друштвених промена на Косову и Метохији“ представља оригинални научни рад написан у складу са свим нормативима методолошке струке, при чему прихвата и позитивно оцењује урађену докторску дисертацију и предлаже Наставно-научном већу Филозофског факултета, као и надлежним органима Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици да усвоје позитивну оцену и Извештај о урађеној докторској дисертацији кандидата Ђорђа Радовановића и тиме омогући усмену одбрану пред комисијом која је оценила њен квалитет.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1.   
Проф. др Петар Анђелковић, председник
2.   
Проф. др Владан Виријевић, члан
3.   
Проф. др Сретен Јелић, члан
4.   
Проф. др Љубиша Митровић, члан-ментор
5.   
Проф. др Иван Башчаревић, члан-ментор